Leto XIV. V.b.b. Dunaj, dne 29. avgusta 1934 St. 35.

KOROŠKI SLOVENEC

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEC“. Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: Politično in gospodarsko društvo, Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrtletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Ravnotežje v Evropi.

Ko so evropski narodi, izčrpani in izkrvaveli po svetovni vojni, pod Wilsonovim pokroviteljstvom ustanovili Društvo narodov, ki naj postane jamstvo bodoče evropske in svetovne vzajemnosti, jih je h temu nedvomno vodila želja miru. Že sama misel na nove vojne grozote se je zdela ljudstvom strašna in nemogoča. Komaj pa so se narodi nekoliko opomogli in začeli mirnejše dihati, je postalo takoj očito, kako daleč je še do prave mednarodne vzajemnosti. V Društvu narodov, kjer so si še pred meseci stiskali roke v znak prijateljstva, se je kmalu začel oster boj evropskih velesil za premoč nad ostalimi državami. Pretežni vpliv demokratične Francije je kmalu zbodel v oči fašistično Italijo. Zanimivo je bilo, ko je diktatorska Italija vrgla v svet krilatico o enakopravnosti velikih držav in je Mussolini skoval četverozvezo z Francijo, Anglijo in Nemčijo, pač z namenom, da podminira premoč Francije v Evropi. Iste želje so se porodile tudi Angležem in pozneje Nemcem, da prevzamejo vodstvo Evrope. Stare so sanje praktičnih Angležev o Evropi, ki naj bi vzajemna služila kot orodje velikemu britanskemu imperiju. Pa Angleži so molčeči in svojih načrtov ne kričijo glasno v svet. Manj previdni so Nemci hitlerjanske Nemčije, ki so proglasili „sveto rimsko cesarstvo nemškega naroda“ kot svoj zadnji cilj, kar se pravi da bi bila v tem evropsko-nemškem cesarstvu vsa evropska ljudstva podrejena nemškemu gospostvu.

Boj evropskih velesil po premoči na evropskem kontinentu postaja vedno bolj usoden, odkar se osredotočuje na malem srednjeevropskem ozemlju. V zadnjih letih postaja srednja Evropa, to sta v prvi vrsti Avstrija in Ogrska, nekakšen teplomer energij, ki jih posamezne velesile uporabljajo v boju za evropsko nadvlado. Mizerni gospodarski položaj podonavskih držav neprestano znižuje življenske pogoje njihovega prebivalstva in nudi tako najboljša tla za razne akcije velesil v prilog tem državam i njim samim. Vse evropske velesile so danes uverjene o potrebi nujne gospodarske pomoči srednje-evropskim državam, a vse hkrati s tihim pridržkom, da vzraste iz pomoči, ki jo nudijo Avstriji ali Ogrski, tudi njihov moralni vpliv nad temi državami. Tako pride do resnice, ki jo je nedavno izjavil eden vodilnih srednjeevropskih državnikov, da gresta politična odvisnost in gospodarsko blagostanje v srednje-evropskih državah roko v roki.

Avsrija, osrčje srednje Evrope, stoji sredi boja velesil za premoč v Podonavju. Tod se križavajo njihovi gospodarski, politični in kulturni interesi. Zadnji dve leti političnega razvoja sta jo vodili v območje fašistične Italije. Medsebojna gospodarska pogodba, dejanska Mussolinijeva pomoč povodom socialističnega in hitlerjanskega puča sta vedli tudi sedanjega avstrijskega kanclerja v Florenco se zahvalit italijanskemu šefu za izkazane usluge. Rastoči italijanski vpliv v Podonavju pa vzbuja ljubosumje Francije, katera se do danes ni še polno opomogla od udarcev velikega notranjega prevrata, ki ga je povzročila Staviskijeva afera. Tudi se čuti vedno bolj ogroženo po hitlerjanski Nemčiji, kateri se izpolni še zadnja želja: razbitje razorožitvene konference. Zato je v Franciji vedno očitnejša težnja po sporazumu z Italijo. Gotovo je danes eno, da v jedru Francija odobrava italijanska gospodarska pogajanja z Avstrijo in da je šele pristanek Francije omogočil znani rimski pakt med Italijo, Avstrijo in Ogrsko. Pa tudi Italija ne odklanja francoskega sporazuma, ker rabi francoskega posojila, za to se vedno očitneje oddaljuje od Nemčije, stare francoske sovražnice. Francija je po svojih financah in tudi po svojem vojaštvu še vedno močna dovolj, da preči vsako enostransko ureditev Podonavja. Odrinila je Nemčijo od Jugoslavije, pripravila Bolgarijo za vstop v zvezo balkanskih držav in postavila italijanski trozvezi nasproti strnjeno Malo antanto. Podpira jo v zadnjem času tudi nevmešavanje Anglije v evropski prepir.

Vprašanje bodočnega razvoja je, v koliko bo Francija še nadalje upostavila svoj vpliv v Podonavju. Stalno oboroževanje Nemčije jo v vedno večji meri zaposluje in tako zmanjšuje njeno aktivnost v srednji Evropi. Dejstvo je danes le eno, da se Italija s svojo trozvezo ne bo obrnila proti Franciji in da bi slednja vedela preprečiti stari italijanski načrt izriniti Jugoslavijo iz Male antante. Sicer bo jadno, da išče Italija boja tam, kjer je sporazum najlažji.

Omenjeni zunanje-politični položaj Avstrije omogoča, da Avstrija ne krši evropskega ravnotežja s preveliko enostranostjo, marveč da z lastno notranjo konsolidacijo še sama pripomore k bodoči evropski vzajemnosti. V pogledu na ta zadnji cilj avstrijske zunanje politike je rajni kancler zamislil načrt katoliške in stanovske države, ki bi edina zamogla iz sebe ohraniti ravnotežje v Evropi.

Čudna so pota usode.

Pred nami se v zadnjih mesecih razvijajo dogodki, ki dajo misliti vsakomur, ki mu življenje in svet nista navaden račun številk in profita. Danes ni težko verovati v nepisani večni paragraf, da se nepoštenje in krivica, ki jo zagreši kakršnakoli organizacija ali družba, maščuje še na tem svetu. Pred našimi očmi se dogaja, kar bi si pred leti ne mogla izmisliti niti najdrznejša domišljija. Naš mali in ubogi slovenski rod na Koroškem doživlja zadoščenje za svoje poštenje in trpljenje, ki ga bo razumel, kdor kot on, stoji desetletja v boju proti nasilju, nakani in brezobzirnosti silnega narodnega sovražnika. Pa to zadoščenje v nas ne rodi škodoželjnosti ali zlobnega veselja, marveč kvečjemu pomilovanje.

Nemški nacionalizem se vedno bolj odkriva v svoji notranji gnilobi, kljub najkrčevitejšim poizkusom nekaterih se ne more učleniti v miselnost nove države. Njegovi voditelji so zbežali ali pa so v Wöllersdorfu, kjer so bili med vojno zaprti slovanski voditelji pokojne Avstro-Ogrske. Ali pa uživajo gostoljubnost slovanskega juga. Nemškonacionalne organizacije v velikem delu so razkrinkane kot sovražnice katoliške in samostojne Avstrije.

„Strassburger Neuesten Nachrichten“ od 20. julija prinašajo pod naslovom „Hitler-Steinacher-Dollfuss“ članek, v katerem **dolžijo posredne krivde na umoru dr. Dollfussa kroge okoli dr. Steinacherja,** nekdanjega ljudskošolskega učitelja, znanega voditelja nemške propagande v dobi glasovanja in sedanjega vodjo berlinskega društva za inozemsko nemštvo. List pravi med drugim: „Dr. Steinacher je s svojimi v Pasavi organiziral teror, atentate in oboroženi upor, s čemer naj bi se Avstrijo uklonilo. Šlo je po načrtu. Najprvo so poizvedeli po Dollfussovem nasledniku, če bi kanclerja „slučajno zadela krogla“. Menilo se je, da bi ga nasledoval dr. Steidle in „slučajno“ se je izvršil prvi atentat nanj. Potem šele je prišel na vrsto dr. Dollfuss.“ Omenjeni članek je prinesel „Kärntner Tagblatt“ s polno vsebino in pripomnil: „Na podlagi dokazov vemo, da bi se hitlerjanska revolucija imela pričeti na Koroškem in ne na Dunaju. Dežela, ki je najdalje od rajhovske meje, nikokor ni bila slučajno za to namenjena. Po poročilih iz spodnjega dela Koroške vemo, da rajhovski naseljenci niso sodelovali samo pri hitlerjanski agitaciji, marveč so bili vodilni tudi pri uporu in imeli svoje glavno oporišče pred in med bojem na Miklavčevem posestvu. Kakšno vlogo je igral Heimatbund, se bo še govorilo.“

K drugi nacionalni organizaciji pišemo v posebnem članku. Sobotna „Reichspost“ pa odkriva **k najnovejši zgodovini Landbunda** še sledeče zanimivosti: „V zvezi z aretacijo nekdanjega nižjeavstrijskega voditelja Landbunda so prišle na dan zadeve, ki kažejo politično gnilobo, kot je doslej v Avstriji še ni bilo. Več landbundovskih voditeljev je o priliki parlamentarnega glasovanja za ali proti ustavni spremembi prodalo svoje glasove za denar, kupila pa jih je hitlerjanska centrala v Monakovem. Voditelji Bachinger, Winkler in Devaty so pri tem najtežje prizadeti. Bivši tajnik parlamentarnega kluba Landbunda je šel v prostovoljno smrt. — Iz drugih listov še posnemamo zanimivost, da je Winkler svoječasno z hitlerjanskim denarjem kupoval tudi celovške „Freie Stimmen“ in da bi imel posredovati pri tem celovški Heimatbund. Svota, ki je došla iz Monakovega na razpolago landbundovskim voditeljem, je menda šestštevilčna.

Čudna so pota usode. V vsej politiki in še predvsem v narodni politiki ne ostane nekaznovan noben greh.

V Florenci.

Minuli teden je kancler dr. Schuschnigg obiskal italijanskega vladnega šefa, da nadaljuje z njim pogovore o končni ureditvi podonavskega vprašanja, ki jih je svoječasno že začel kancler dr. Dollfuss. Uradno poročilo o sestanku v Florenci pravi, da sta si oba vladna šefa, Mussolini in Schuschnigg, edina v smeri, ki je potrebna za ohranitev popolne avstrijske neodvisnosti. Nadalje sta se domenila, da se pripravi še večje sodelovanje obeh držav na gospodarskem in tudi na kulturnem polju. H koncu naglašata, da je pristop k rimskim pogodbam, ki urejujejo podonavsko gospodarstvo, možen vsaki drugi, na pogodbah zainteresirani državi. K temu pripominja dunajska „Reichspost“: Obe državi, Avstrija in Italija, želita, da bi se rimski pakt razširil in raztegnil še na druge države. Italija bo iskreno pozdravila, če se rimskemu sporazumu priključi tudi Mala antanta ali vsaj posamezne članice te zveze in nato še Poljska in Bolgarija, ki sta že sedaj pripravljeni za sporazum in sodelovanje z Avstrijo in Italijo. Sestanek v Florenci je samo nadaljevanje pogajanj, ki sta jih vodila francoski zunanji minister in Mussolini. Zato je sestanek nov korak v razvoju italijansko-francoskega prijateljstva.

Francija in Podonavje. Pariški listi poročajo k sestanku v Florenci, da je bil predpriprava za bodoči sestanek med Mussolinijem in francoskim zunanjim ministrom Barthoujem in pozneje češkim ministrom Benešem. Češka, pravijo listi, se popolnoma strinja s politiko glede Avstrije in se stalno zavzema za sporazum z Italijo proti nameram Nemčije. Zato pa dela Mussolini na zbližanju Češke s Poljsko. Najnovejša poročila po govorijo, da sta Ogrska in Avstrija prevzeli nalogo, da pridobita za rimsko pogodbo Jugoslavijo in Rumunijo, ker tako želi Francija. Domneva se, da se to zgodi potom posebnega predloga, ki bo predan jugoslovanski in rumunski vladi ter se bo o njem razpravljalo na prihodnji seji Male antante.

V Sofiji se snidejo trije kralji. Tekom meseca septembra nameravata jugoslovanski kralj Aleksander in rumunski kralj Karol obiskati bolgarskega kralja Borisa, da mu vrneta svoječasni obisk bolgarske kraljevske dvojice v Bukarešti in Belgradu. Nedvomno so bo na tem kraljevskem sestanku razmotrivalo o splošnem političnem položaju in o položaju na Balkanu. V oktobru se sestanejo v turški Angori zunanji ministri balkanskih držav-članic balkanskega pakta.

„Mi moramo biti brez srca“, pravi hitlerjanska mladina. V hitlerjanskem mladinskem listu „Nordland“ pišejo sledeče: „Navdušenje, ki napolnjuje srca hitlerjanske mladine z duhom poganskega germanstva, dokazuje, da se je nemški človek končno prebudil in vrgel za vselej raz sebe sramoto tisočletnega krščanskega suženjstva. Zopet se budi navdušenje za nekdanjega velikega germanskega in poganskega voditelja Vidukinda in za njegov smrtni boj proti krščanstvu. V nas je ponovno oživel duh protikrščanskega Vidukinda. Nemška mladina mora spoznati, da je krščanstvo navaden zločin nad nemškim plemenom in nemškim narodom. Biti mora silna, nasilna, brez srca. Preneha naj z ljubeznijo in odpuščanjem, kadar govori o sovražniku, kajti doba krščanstva je potekla...“ — Uboga nemška mladina!

Žalostni konec Landbunda.

Minulega tedna je javila politična korespondenca, da je bil v zvezi z nemiri koncem julija aretiran bivši minister in član osrednjega vodstva Landbunda Bachinger z nekaterimi tovariši. Korespondenca pripomnja, da je splošno mnenje v ljudstvu, da je prave voditelje julijske revolte iskati v krogih izobraženstva in nekdanjega vodstva nacionalnih organizacij. Vlada stoji na edino pravem stališču, da pusti male raje nekaznovane, a zato nastopi z vso strogostjo postave proti moralnim krivcem, ker le-ti so prvi odgovorni za brezimno nesrečo, ki so jo izzvali z hujskanjem svojih podrejenih in pristašev.

Z aretacijo bivšega ministra Bachingerja in z aretacijo bivšega dež. glavarja Kernmaierja v dnevih julijske revolte je izrečena smrtna obsodba onemu delu Landbunda, ki se do zadnjega ni maral sprijazniti z novim položajem v državi in je stal v strogi opoziciji proti vladi, bržkone pričakujoč od nje večjo politično popustljivost. Tekom preiskave dogodkov in ozadja julijskega upora se je izkazalo, da so se z vstaši bratili tudi mnogi poedinci bivše stranke Landbunda. Tozadevno očiten je bil Kernmaierjev nastop, ki je korakal kot vodja oborožene uporniške čete proti glavnemu mestu v deželi.

Medtem ko sta stala Bachinger in Kernmaier na čelu strogo nacionalnega dela Landbunda in odklanjala sporazum z vlado in njeno dosedanjo smerjo, se je skupina bivšega ministra Schumyja v deželi izjavila iz razlogov previdnosti za sodelovanje in je prijavila svoj vstop v Koroško kmečko zvezo, kmetijsko poklicno organizacijo domovinske fronte. Pač predvsem z namenom, da na ta način dovede konservativni nacionalni element v novi Avstriji do nove veljave. Kolikšen pa je notranji boj v članih te skupine, kažejo značilna dejstva zadnjih tednov, ko stopa očividno po navodilu ministra Schumyja večina pristašev v vrste Heimatschutza, da najde v njegovem okrilju zavetja in kritja.

S tem preneha Landbund kot samostojna politična skupina somišljenikov, kot je bila nameravana po razpustu politične organizacije. S tem korakom se je Landbund odpovedal tudi svojemu vodstvu in svojemu programu. Kar se tiče slednjega, je bil s svojim kolebanjem med razredno-liberalno mislijo in krščansko-stanoviskim programom vedno na šibkih nogah. Že v dobi parlamentarno-demokratične ureditve je bil obsojen na večno životarjenje in naslanjanje na druge politične skupine z jasnejšim programom. Tragika njegovega vodstva je bila, da je preko duševne in tudi gospodarske svojstvenosti kmetijstva iskalo pot samo k nacionalnim in liberalnim skupinam v deželnih zborih in državnem zboru. Slednje dejstvo je moralo nujno ustvarjati vedno večji razdor med vodstvom in članstvom, dovesti je moralo nato do razdora v vodstvu samem in končno do popolne likvidacije Landbunda. Kmetje so kot stan najmanj dovzetni za liberalna, razredna in samo nacionalna stremljenja in po svojem značaju in gospodarstvu najbolj občutijo pomanjkljivost tovrstnega političnega programa. Kar so v svojo pogubo prezrli landbundovski voditelji, je s čutom pravega poznavalca narodne in kmečke duše takoj spoznal kancler Dollfuss, ko se je ob prvem koraku k preureditvi države naslonil na kmete in njihovo katoliško-konservativno miselnost.

V našem delu dežele preneha z Landbundom ona politična skupina, ki je prizadjala slovenskemu ljudstvu na Koreškem neizmerno gorja s tem, da je zanesla razdor in prepir v sleherno vas in občino. Danes nam prihajajo v spomin svarilne besede, ki jih je zapisal naš voditelj Einspieler o priliki prvega večjega landbundovskega shoda v Grabštanju leta 1886, ko so svobodomiselni Seebacher, Mačnik in Laks šele odkrili, pred čemer je Einspieler že deset let svaril in opominjal: pred propadom kmečkega stanu. Takole se glasijo njegove besede, ki jih najdemo v „Miru“ iz istega leta: Poslušajte, kmetje! Ne verujte svobodomiselnim zapeljivcem, temveč varujte se jih! Ravno oni so skovali tiste postave, ki so vas kmete, pa tudi rokodelce in obrtnike pripravile na beraško palico. Oni so napravili postavo, po kterej smejo oderuhi tirjati od posojil obresti, kolikor se jim zljubi; — postavo, po kterej smejo maloprida gospodarji zadolževati, razkosovati in prodajati svoje posestvo; — postavo, po kteri se sme ženiti, kdor hoče; — postavo, da gre delavec kamor hoče, na stare dni pa se vrne v svojo občino; kdor hvali in priporoča to stranko, ni vaš prijatelj, varujte se ga!

Malone petdeset let je minulo po voditeljevih besedah. Mnogo se je medtem v deželi dogodilo in zgodilo, mnogo se gradilo in podiralo. Neizpodbitna pa je ostala resnica Einspielerjevih besedi do danes, ko je padla zadnja trdnjava koroškega liberalizma kot žrtev lastne kratkovidnosti in nedoslednosti.

DOMAČE NOVICE

9. septembra v Št. Jakob.

Drugo septembersko nedeljo slavi šentjakobska požarna bramba jubilej svoje petdesetletnice. S primernim cerkvenim dopoldanskim in pestrim popoldanskim slavnostnim sporedom se hoče v velikem krogu rojakov iz vseh delov dežele oddolžiti spominu svojih ustanoviteljev in prvih članov, najti hoče besedo zahvale članom petindvajsetletne gasilske službe in končno v nastopu in sledeči gasilski vaji dokazati sadove petdesetletne rasti in brambovske požrtvovalnosti.

Šentjakobska požarna bramba je prvo gasilno društvo v Rožu in prva koroška bramba s slovenskimi pravili in slovenskim poveljem. Iz skromnih početkov par desetin članov in primitivnih gasilnih potrebščin se je tekom petih desetletij razvila v danes mogočno društvo s tremi podružnicami, z nad 100 disciplinirani gasilci, moderno motorno brizgalnico in ostalo gasilsko opremo. V neštetih požarih je nudila pomoč domačinom in okolišanom brez razlike zavednosti ali prepričanja, nešteto domov in celo vasi je obvarovala ognjenega elementa. Celih petdeset let je vzorno nastopala in delovala v čast božjo in pomoč bližnjemu. V njenem okrilju se je rodil pred 45 leti znameniti šentjakobski pevski zbor, vseskozi je bila poleg posojilnice hrbtenica domačega šentjakobskega življa, v njenih vrstah se danes vežba že tretji šentjakobski rod v disciplini in nesebičnosti.

Prezrlo se je prošla desetletja, da je tudi tod dobršen kos našega narodnega življenja, ki je nam samo v čast in nikomur ne v spotiko. Zato bodi njen jubilej tudi praznik slovenske požrtvovalnosti, ki živi tovrstna sicer samo še v podjunskem

PODLISTEK

F. K. Meško:

Njiva.

V.

Matija je polagoma prikorakal gor po rebri.

„Glej jo, njivico!“

Razveseliti se je je hotel kakor ženin, ki zagleda nevesto, že pripravljeno za poroko.

A takoj je začutil, da v srcu ni pravega, toplega veselja.

Ustavil se je ob njivi. Porinil je klobuk bolj na teme, obrisal si s čela pot. Z dolgim, vprašajočim in čakajočim pogledom se je ozrl po njivi, ležeči pred njim v tihi, mračni noči.

A njiva je molčala.

Kakor v globok sen pogreznjena je ležala pred njim. Ali kakor bi se bila potajila, da ga ne vidi. Ali kakor mrtva, pravkar umrla.

Prestrašil se je te misli. Postalo mu je še bolj vroče.

„Ah, kako sem otročji! Samo počiva. Kakor človek je tudi zemlja potrebna počitka. A posije solnce in jo zbudi. Pa bo spet vsa žarela in duhtela.“

A ob vseh lepih besedah, ki se je poskušal z njimi potolažiti, mu je bilo pri srcu tesno in težko. Kakor bi mu vsa ta mračna, molčeča žalost, ležeča na njivi, na Korenovem domu, ki se je napol razločno, pošastno črnil iz nočne tmine, ležeča na vsem hribu, legla na srce in bi ga težila, težila. Kar v dve gubi ga je stiskala.

Nenadoma se je vzravnal, naglo in sunkoma, da ga breme ne bi povsem strlo. Kakor človek, ki ga zebe, in se hoče segreti, je stopil naglo na ozare. In venomer strmeč v njivo, na nizko, v mraku komaj vidno strnišče, zakaj rž je bila že požeta in pospravljena, je šel okoli in okoli njive, kakor bi jo meril na korake. Šel je drugič, kakor bi se bil prvič uštel. Šel tretjič, da jo gotovo zmeri za ped natanko, in mu je ne bi mogel nihče ukrasti za pol koraka.

Iznad gozda se je dvignilo med tem bledo in upadlo lice večnega ponočnjaka meseca. Svet se je razsvetlil kakor mračna soba ob slabi leščerbi.

Matija tega ni opazil.

Pač pa je opazil Peter Koren.

Polmrtvega so pripeljali Petra iz mesta; Pintarič ga je vozil v mesto in domov. Takoj po vrnitvi je moral leči. Nekaj časa je ležal in kašljal, kakor da si mora še nocoj izkašljati dušo. A zvečer, ko je zunaj vse molčalo, vse tako sladkopokojno spalo, mu ni dalo več pokoja v postelji.

Pač je Marija prosila: „Ne vstajaj! Ti bo še huje!“ A je vendar vstal, „Če ležim, me še bolj duši. Pri oknu dobim vsaj malo zraka.“

Res mu je tam nekoliko odleglo.

Dolgo je že sedel ob oknu. Kar se je nenadoma stresel, da so mu zobje zašklepetali.

Ko se je razlil čez svet svit lune, je namreč zagledal prek ob njivi visoko moško postavo. Glej, naglo stopa okoli njive, z vojaškim korakom, kakor so stopali rekruti pri vojakih.

Šel je z očmi za neznancem, korak za korakom. Trudil se je z vsemi silami svojeglavega bolnika, da mu natanko pretehta hojo, premeri postavo, mu pogleda naravnost v lice, v oči.

Kmalu si je rekel: „Matija!“

Prijel se je za rob mize, tako ga je streslo. Roka, slabotna od bolezni, še bolj oslabela od vsednevnega napora in vznemirjanja, mu je trepetala huje in huje, da je miza poltiho udarjala ob tla kakor ob enakomernem potresu.

Pa je bilo tudi res neverjetno, kar je gledal, tako neizrečno čudno.

Matija jo je namreč kar naenkrat mahnil naravnost čez njivo. Šel je sklonjen, kakor bi oral. Kar videlo se mu je, kako stopa iztežka, ker tišči plug z vso močjo v zemljo, da zareže tem globlje. Na vrateh se je kretal polagoma, kakor bi se konji obračali počasi, in kakor bi privzdigoval plug težko in ga z vso silo spet zasajal v celino.

Šel je tako čez njivo enkrat, dvakrat, trikrat.

Čerti pot je šel bolj pokonci, a tudi počasi. Z desnico je zamahoval, kakor da seje. Tako stopa, glej, počasi čez njivo, nazaj, spet tja čez. Roko vihti na široko od sebe in seje, seje, seje...

Petra je tresel divji srd, a obenem čudna groza. Spomnil se je sejalca satana, ki je čestokrat slišal o njem pri pridigi. Pride, ko ljudje spe, zaseje ljuljko, pokazi vso njivo, vso posetev.

„Peter, saj se prehladiš ob oknu! Šklepetaš z zobmi kakor prazna trlica. Pojdi v posteljo!“ je prosila žena in je vstajala, da ga siloma povede od okna.

A preden je vstala, je Peter s svojim visokim, jetičnim glasom, drhtečim od groze in srda, kriknil v tiho noč:

„Kaj seješ, satan? Dušo si posejal že v mestu!“

Kakor Lotova žena, ko je postala solnat steber, je temni sejalec nepremično obstal na mestu. Čez hip pa je planil z divjo naglico čez njivo, kakor da hoče ubežati smrti in večnemu pogubljenju.

A ni krenil proti Petkovi bajti. Doli proti gozdu je vihral. V temi gozda je utonil kakor pogubljena duša v temi pekla...

(Dalje sledi.)

Šmihelu in Globasnici. Bodi petdesetletnica šentjakobske brambe en sam močan klic še k nadaljnemu plemenitemu delu v čast božjo in pomoč sosedu in v tej misli vabljeni na slavje vi vsi!

Iz Belgije v Slovenijo. Predzadnjo soboto se je bil podal s posebnim balonom v stratosfero bivši Piccardov asistent profesor Cosyns s svojim spremljevalcem. Odrinila sta z zemlje v Belgiji, ter računala, da pristaneta zvečer kje na Bavarskem. Takoj po dvigu je vihar zagrabil balon in ga z 40 km hitrostjo gnal proti vzhodu. Popoldne se je nahajal že nad Alpami, bil ob ½7. uri zvečer nad Gradcem, kjer so ga ugledali bleščečega se v zahajajočem soncu. Vihar ga je gnal nato proti jugoslovanski meji. Ob ½8. uri zvečer so ga opazili kmetje prekmurske vasi Zenovlje pri Petrovcih. Od vseh strani so prihajali, prižigali luči in dajali znamenja balonu. Naenkrat so iz gondole začele padati dolge vrvi, za katere so kmetje, kakor hitro so jih mogli doseči, trdno prijeli. Takoj se je organizirala disciplinirana služba, slišala so se povelja, vrvi so se nategnile vse naenkrat, kmetje so potegnili, in zopet in zopet, in tako je slednjič s pomočjo pridnih kmetskih rok balon prihajal vedno bliže in bliže in brez vsake nezgode pristal. Letalca sta izstopila vedra in smehljajoča in se prisrčno zahvalila. Čim je jugoslovanska oblast izvedela o pristanku balona v Sloveniji, je odredila letalcema vso pomoč. S posebnim vagonom so odpeljali balon z dragocenimi inštrumenti, Ljubljana je letalca povabila in jima pripravila veličasten sprejem, vlada pa je stavila na razpolago letalo za povratek v domovino. Letalca sta dosegla z balonom višino 16.000 m.

Z nemščino po vsem svetu? „Amerikanski Slovenec", znano glasilo rojakov preko „velike luže", prinaša iz peresa našega ožjega rojaka č. J. Trunka k poročilom našega lista o šolskih razmerah na Koroškem sledeče zanimive spomine: Z nemščino se pride po vsem svetu? Hm! Morda taki učitelji ni so bili izven Koroške, saj morajo biti strahovito omejeni, ako sploh kaj takega otrokom priporočajo ali ukazujejo. Ko sem leta 1906 potoval v Egipt, je slučaj nanesel, da sem moral Nemcu že v Trstu pomagati, ker je naletel na težkoče, ko ni govoril drugega jezika. Pozneje sem doživel v Egiptu več slučajev, da je obtičal Nemec pri vsakem koraku s svojo nemščino in bi bil tudi jaz, ko bi ne znal še drugih jezikov. Ko je prišla skupina nemških romarjev s svojo le nemščino, so me kar obsuli, naj posredujem, jim pomagam. Še pozneje sem bival dalje časa v Sveti deželi. Tam je bilo vse polno nemških prav uradnih komisarjev ali emisarjev, ki so v imenu vlade pripravljali že tedaj nekato pot, kakor se je govorilo „von Berlin bis Bagdad", kar so potem v teku vojne tudi skusili izpeljati, pa jim je spodletelo. Tudi ti emisarji so nosili glave visoko in že zato govorili le nemško. Razmere pa so bile včasih zapletene in zopet sem moral posredovati glede jezika, saj niti nakazanega denarja niso mogli dvigniti s svojo le nemščino. „Mafiš" pravi Arabec, nič, ne gre... in mafiš je bilo, ako je bila le nemščina, niti navadnih stvari nisi mogel kupiti. Ne zanikam, da se z nemščino ne pride malo dalje po svetu, ampak „po vsem svetu", ta je pa bosa.

Poziv! Podpisani Janez Urank, pd. Kavh v Encelni vesi pri Galiciji pozivam zborničnega svetnika g. Josefa Wolte, posestnika v Abrijah, da prekliče svoja podtikavanja, da sem podpisani kot načelnik okrajnega kmetijskega odbora za Dobrlo ves in Železno kaplo zakrivil, da se gališkim posestnikom-prosilcem ni dovolilo zasilne pomoči, namenjene gorskim kmetom. Da na tozadevni seji okrajnega odbora nikakor nisem ugovarjal prošnjam galiških kmetov, dokazuje, da je bila priznana podpora 22 tukajšnjim prosilcem. Po podtikavanjih g. zborn. svetnika se čutim v osebni časti prizadetega in zato imenovanega pozivam, naj mi resničnost svojih podtikavanj dokaže, sicer ga javno imenujem lažnika. Janez Urank, pd. Kavh, župan v Galiciji.

Bistrica v Rožu. (Želimo pojasnila!) Pred par leti je kupilo nekaj tukajšnjih delavcev od uprave Helldorfovega veleposestva precej zemljišča z namenom, da si ob priliki tod postavijo svoje domove. Del kupne svote so delavci izplačali, kljub temu pa se že leto dni vrši pravda za prepis zemljišč na imena delavcev. Težkoče so menda v tem, da je Helldorfovo posestvo v zemljiški knjigi navedeno kot fidejkomis, drugi pa spet trdijo, da dela zapreke glavni Helldorfov upnik, ki je neka banka. Naj je sedaj že tako ali tako, čudno je na vsak način, da so svoječasni Helldorfovi uradniki stavili zemljišča na prodaj in sprejeli tudi del kupnine in danes nimajo dotični delavci niti zemljišča niti denarja. V interesu delavstva in njegovega itak ogroženega položaja bi bilo želeti, da se zadeva reši čimprej tako, kot to zahteva pravica zakona.

Galicija. (Aretacija, tatvina, smrt.) V torek, dne 21. t. m. je orožništvo aretiralo voditelja tukajšnjega Junglandbunda Wolfa z šestimi drugimi fanti. Omenjeni Wolf je bil hkrati okrajni načelnik Bauernwehra, ki je bila po vladi razpuščena in razorožena. Povod aretacije sicer pobližje ni znan, a se da slutiti. Značilno k temu je še, da se je taisti Wolf pred tednom ponudil dobrlavaškemu g. Taurerju, da mu v Galiciji organizira Heimatschutz. — Veliko tatvino so odkrili v Černutovi trgovini pri Ogrinu. Že dalje časa je trgovec sumil, da mu nekdo ponoči odnaša blago in denar, a do zadnjega ni mogel priti na sled. Ko pa sta pred tednom šla iz službe Ogrinova hlapca, sta izdala trgovcu, da je tat eden domačih. Černuta je nato vsak večer sestavil seznam blaga v trgovini in pri tem vsako naslednjo jutro dognal, da vedno spet manjkajo večji kosi. Obvestil je takoj orožništvo in v noči na četrtek 16. t. m. sta prenočila v trgovini vodja orožniške postaje in njegov drug. Ob 5. uri zjutraj je začel nenadoma škripati ključ v vratih. Orožnika sta bila izprva mnenja, da prihaja že trgovec, kar se pojavi v vratih ločena žena g. Moravčnika, vodje zemljiškega urada v Pliberku. Orožnika sta jo takoj prijela in oddala sodniji. Preiskava se nadaljuje, doslej ugotovljena višina ukradenega blaga znaša okrog 5000 šil. — Krušni oče omenjene žene g. Matija Hafner se je, ko je izvedel o tatvini, od žalosti napil žganja v toliki količini, da je nenadoma zbolel vsled zastrupljenja po alkoholu. Oslabljeno srce mu je odpovedalo in mož je umrl. Pogreb se je vršil 22. t. m. ob ogromni udeležbi ljudstva, ki je poštenjaka visoko spoštovalo. V ganljivih besedah se je od rajnega poslovil č. g. župnik. R. i. p.

Bistrica v Rožu. (Razno.) Meseca avgusta je poteklo leto, odkar stoji tovarna. Medtem se je izselilo kakih pet do šest delavcev, drugi so ostali doma in par jih je našlo delo pri popravah strehe in poslopja. Sedaj odpravljajo stroje na Jesenice. Čuje se, da se za izpraznjeno poslopje zanimata dva podjetnika in sicer g. Fattinger v Starem dvoru in znani tovarnar usnja Knoch v Celovcu. — Med aretiranci-vstaši se nahajata dva kmeta iz Polane, nekaj sveških fantov, neki učenec trgovske šole in sin bistriškega gostilničarja. Prijeli so tudi tovarniškega uradnika iz Borovelj Franca Kraigherja, ki je kot vodja narodnih socialistov že prej vedel za vstaški načrt, a ga ni naznanil oblasti. — Dijaka Hermana Pošingerja, ki se je 7. junija izgubil v gorah, so našli sedaj v nekem prepadu v takozvanih „orglicah" ob Stolu. Truplo je že razpadalo.

Pečnica. (Poprava cerkve.) Notranjost naše farne cerkve, ki je bila v že zelo slabem stanju, je dobila novo, prijazno lice. Slikar Janez Hutter iz Pliberka jo je prepleskal preprosto, a zelo čedno in v splošno zadovoljnost. Barve so prijetne, svetle, sorazmernost pravilna in primerna dostojanstvu hiše božje. Tudi oltarji so bili deloma popravljeni in par slik prenovljenih. Cerkev napravi sedaj na vsakogar najboljši utis. Delo je brezdvomno v čast skromnemu, a spretnemu mojstru, a tudi farani so lahko ponosni na sad svoje darežljivosti, ko so kljub slabim časom pridno segali v žep in storili vse, kar je bilo v njihovih močeh, da se je domača cerkve v notranjščini odela z novo, lično obleko. Dobršen del zasluge pa gre gotovo Primijevi materi na Brodu, ki je tako marljivo in požrtvovalno pobirala po fari prispevke za prenovljenje cerkve. Bog bodi vsem dobrotnikom svoje hiše bogat plačnik!

Župnika Pšeničnika zadnja pot. Ko smo spremljali vrlega župnika Pšeničnika na njegovi zadnji poti dne 18. t. m., smo šele videli, kako je bil rajni priljubljen. Nepregledna množica ljudstva, posebno moških, se je zbirala v prostornem župnišču, okoli cerkve, pri veličastnem sprevodu, na pokopališču in okoli cerkve. Kondukt je vodil č. dekan Kindlmann, ki je od rajnega sobrata jemal slovo tudi v ganljivih besedah. Ob grobu je opravil cerkvene obrede č. kanonik Podgorc. Še 27 drugih duhovnikov je prihitelo k slovesu. Župnik Pšeničnik se je rodil leta 1873 v mali kmečki hiši v Libeličah, študiral je izprva v Št. Pavlu in pozneje v Celovcu, kjer je tudi maturiral. V celovškem bogoslovju je pokazal ves svoj duhovniški poklic. Kmalu je prekosil v teoloških predmetih vse svoje sošolce in bil zato posvečen v duhovnika že po tretjem bogoslovnem letu. Škof Kahn ga je poklical za prefekta v Marijanišče, odkoder je šel za mestnega kaplana v Beljak. Nato je postal dušni pastir na Peravi pri Beljaku v tedaj še slavni slovenski romarski cerkvi. Poleg njega je v Mariji na Zili župnikoval tedaj naš pisatelj Meško. Leta 1905 je Pšeničnik dobil staroslavno Globasnico kot svojo župnijo. V njen vsesplošni prilog je zastavil vse svoje vrline in moči. Koder je šlo za duševni ali gmotni napredek, je stal v prvih vrstah. V svojem življenju pa je bil skromen, morda celo preskromen. Bil je poseben častilec Marijin in poklicala ga je k sebi na dan, ko je šla tudi sama v nebesa. Vsa škofija in še posebej mi Slovenci bomo težko pogrešali nesebičnega in delavnega, molečega in molčečega duhovnika. Ohraniti ga hočemo v najlepšem spominu!

Št. Kandolf pri Kotmari vesi. Umrla je Rutarjeva mati, gospa Marija Waldhauser. S pokojnico, ki je dosegla starost 73 let, je legla v grob prava slovenska žena in krščanska mati. Bila je po rodu iz Šašeljeve družine in ima še brata, ki je restavrater v Jugoslaviji. Tudi svoje številne otroke je vzgojila kot zavedne katoličane in Slovence. Razkropili so se po svetu, nekaj jih živi v Jugoslaviji, sin France pa gospodari na domu, zvest izročilom svoje drage matere. Bodi dragi materi večen spomin, njenim svojcem pa naše iskreno sožalje!

Drobiž. Izšla je postava, glasom katere ima generalni državni komisar pravico v državnem interesu poseči v zasebna podjetja, odrediti ustavitev obratovanja, odpust nastavljencev ali delavcev ter ukiniti ugodnosti, ki jih podjetje uživa od strani dežele ali države. Kot vladni komisar za Koroško je imenovan vladni svetnik Scheichelbauer. — Varnostni nadzornik je obsodil lastnika gradu Hornstein v. Sternecka in znana brata Funder, veleposestnika v Mölblingu, da krijejo škodo in izdatke povodom hitlerjanske vstaje. Sterneck je kaznovan na globo 50.000, brata Funder pa na 100.000 šil. — Vsled aktivnega sodelovanja pri puču je bilo doslej odstavljenih 25 učiteljev, proti 69 se še vodi preiskava. — „Bauernzeitung" piše v zadnji številki, da je nedavno bila na Dunaju deputacija 5 nacionalcev, med njimi tovarnar Neuner in znani Fritz iz Šmohora. Bili so pri kanclerju, da dosežejo sodelovanje nacionalnih krogov pri domovinski fronti. Kanclerjev odgovor je bil menda prav jasen. — Za prezidenta dež. sodišča je imenovan dr. Gustav Zigeuner. — Ob obali pri Sekiri strašijo tatovi. Vlomili so že v več kopalnih ut. — Strela je udarila v stolp blaške cerkve pri Zili. Škode ni, dovolj pa je bilo strahu. — V soboto zvečer je ustrelil neki Karl Florianz celovškega vinotržca Amplatza. Morilec je zbežal.

NAŠA PROSVETA

Narodne borbenosti!

Narodna zavest slovenskega ljudstva je zadnjih 50 let vsled vplivov tujega sveta propadala, četudi je na zunaj doživela viden porast slovenske književnosti in podvig narodno-političnega življenja. Doba velikih narodnih taborov se nam mora danes zdeti kot nekak zadnji žarek zahajajočega sonca narodne občestvene volje, ko je slovensko ljudstvo v tisočih in desettisočih glasno manifestiralo za svoje narodno pravo. Po glasovanju so pri nas sledila leta, ko se je množice polastila neka utrujenost in sta narodna zavest in narodni idealizem našla kotiček le v vrstah najboljših sinov, ki so do danes z vzgledno potrpežljivostjo in vzorno vztrajnostjo bodrili k borbi za čistočo narodne duše in narodnega telesa.

Mladina slovenske Koroške, danes je na tebi, da pripraviš in poravnaš pota novemu narodnemu prerodu, ki mora kot val zajeti ves naš rod naših dolin. V srca našega dobrega ljudstva mora nova vera v pravico, v slehernega slovenskega človeka v deželi nova slovenska samozavest! Ne bodi naša narodna zavest v mržnji do vsega tujega, neslovenskega, marveč v ljubezni do vsega našega, domačega! Gre torej v prvo za kremenitost in žilavost slovenske duše, da bo vsa pomlajena s podvojeno silo zaverovala v veljavnost božjega zakona, ki daje narodu, kar je njegovega. Zadnji naš rojak naj bo prešinjen vere v lepšo narodno bodočnost, ki je prihodnja desetletja narodu s tako krepostjo in mladostjo ne bodo mogla odreči. Stara se danes nemški sosed v deželi, stara zato, ker je potratil toliko svojih sil za male, sebične cilje. Ob višjih in lepših ciljih naj raste slovenski narod na Koroškem!

Gre v drugo za primerno in dostojno posodo prerojene narodne duše. Slovenski besedi hočemo spoštovanja doma, v šolah, uradih, v vsem javnem življenju. Sami hočemo dajati in nato zahtevati spoštovanja tudi drugih za našo slovensko melodijo, domači običaj in navado, za našo narodno

nošo. Naj zaživi tisočletna kultura slovenskega koroškega kmeta v novi lepoti, naj bo predvsem kmečka mladina dobra boriteljica za neoskrunjenost starodavnih kmečkih narodnih svetinj! In bodi predvsem ona, ki bo vzbudila v ljudstvu spečo zahtevo po pravici nove države. Naj za to iznova zaskeli največja rana našega narodnega telesa, potujčevanje dece v naših šolah, da bo rod potem glasneje klical zdravnika!

Gre končno še za gospodarski in socialni stalež slovenskega človeka v deželi. Ni je nikjer na svetu in v nebesih pisane postave, po kateri naj bi bil Slovenec večni suženj gospodov. Tudi zanj velja najdemokratičnejše pravilo sodobnega življenja: Na svoji zemlji svoj gospod!

GOSPODARSKI VESTNIK

Sedje-ljudska hrana.

V Zedinjenih državah severne Amerike jedo mnogo sadja, tudi odkar je prepoved alkohola odpravljena. Še pred vojno so uživali mnogo sadja, ravnotako, kot ga uživajo splošno zelo mnogo Angleži, Nemci in drugi kulturni narodi. Najmanj sadja se v splošnem uživa v Rusiji.

Sadje je važna hrana ne toliko zaradi redilnih snovi, kot zastran drugih svojih lastnosti. Izračunali so, da vsebuje povprečno 7 kg svežega sadja toliko redilnih snovi, kot 1 kg kruha. Skoraj nikdo pa ne uživa sadja zato, da bi se nasitil, temveč iz druge potrebe. Še po kosilu vzame človek sad, ko ne bi vzel nobene druge hrane. Večkrat seže človek po sadju ne zato, ker čuti navadno lakoto, temveč le lakoto po sadju.

Telo potrebuje sadja skoraj ravnotako, kot druge hrane. Izkušnja uči, da so oni ljudje najbolj zdravi, ki redno uživajo sadje. Zakaj otrok ali bolnik tako željno seže po ponujenem mu sadju? Zakaj so oni otroci zdravi, ki uživajo mnogo sadja?

Rekli smo, da vsebuje sadje tudi precej redilnih snovi, v katerih pa ne tiči vrednost sadja. Vrednost sadja tiči v nekih snoveh, ki nosijo znanstveno ime lecitini in vitamini ter v raznih kislinah.

Lecitine in vitamine so znanstveniki odkrili šele v zadnjih letih. Mnogi zdravniki in kemiki so se pečali z vprašanjem, čemu služijo v telesu živih bitij različne žleze, kako je to, da imajo mnogi otroci angleško bolezen (rahitis) in se ne razvijajo tako kot drugi otroci. Pri raziskavanju navedenih in drugih vprašanj so naleteli na učinke neke snovi, katerih prisotnost je nujno potrebna, da se človek in druga bitja ugodno razvijajo. Te snovi so imenovali vitamine in lecitine. Teh niso še mogli do danes sestaviti ali celo boljše opredeliti, vejo samo, da so in da so telesu nujno potrebni.

Raziskovanja so tudi dokazala, da ni vsako sadje enako bogato na teh životvornih snoveh. Ena vrsta je bolj bogata, druga manj. Ena vrsta posebno ugodno vpliva v eni smeri, druga v drugi.

Izkazalo se je, da zmerno zaužita množina sadja vpliva dobro na celotni živčni sistem, torej tudi na delovanje in rast možganov in na želodčno prebavo. Eno in drugo pa je nujno potrebno. Znano je, da imajo navadno črnogledi pokvarjen želodec in veliki Jan. Ev. Krek je nekoč dejal: „Kdor je pesimist, nima želodca v redu."

Sadje je že ponekod prava ljudska hrana, pri nas pa bi morala postati. Ako hočemo imeti zdrave otroke, moramo predvsem skrbeti za to, da ne bodo nikdar trpeli lakote na sadju. Lakota na sadju pa je tudi navadno kriva, da postanejo iz otrok tatje. Ko je bil mlad, je ukradel jabolko, ko je bil starejši, je ubil človeka za denar. Taka je bila zgodovina marsikaterega, ki je končal na vešalih.

Pa ne samo za vzgojo in zdravje otrok je sadje koristno, temveč tudi za nas stare, za želodec in srce. Zato sezimo vsi po tem umestnem kmečkem luksusu, po sočnem in rumenem sadju, kadarkoli si ga poželimo!

Kedaj naj se spravlja krompir? Marsikod so mnenja, naj se krompir izkopava, dokler je krompirjevka še nekoliko zelena. To mnenje je nepravilno. Dokler je listje še zeleno, tako dolgo se rastlina še prehranjuje iz zraka in zemlje. To hrano prebavlja v listih in jo oddaja po steblovju v gomolje. Tako se krompir lahko debeli pod zemljo. Zato nikakor ne kaže izkopavati krompirja, dokler je še kaj zelenega na listih ali steblu. Tudi potem še, ko je listje že popolnoma suho, pustimo gomolje še osem dni v zemlji, da dozorijo očesa. Šele potem ga ob lepem vremenu izkopljimo in izorajmo in pustimo en dan navrh zemlje, da se osuši in zemlja odpade, potem šele ga spravimo domov.

Celovški trg minulega tedna. Prekajena slanina 4,00, svinjska mast 2,40—2,80, grah 80—1,10, leča isto, zeleni fižol 40—60, rudeči isto, krompir 12—14, zelje 40, goveja mast 4,00—4,50, sirovo maslo 3,00—4,00, pšenica 37—40, rž 27—29, ječmen 18—22, oves 21—23, ajda 24—26, koruza 19—23, sladko seno 7—9, kislo in slama 6—7, jajca 9—10, kokoši 2—3, 30 cm drva trda 4, mehka 3—4 šilingov za kub. meter.

RAZNE VESTI

Kamenje pripoveduje.

Priroda bolj kot kedaj mika ljudi v svoje naročje, v gozdove, planine, k rekam, na morje in v gorovje. Ves ta molčeči svet nima besed za človeka, ki gre skozi njega brez sluha in vida, govori pa veliko modrost vsakomur, ki je v vsakem, tudi najmanjšem telescu božje narave začel slutiti skrivnostno delo še skrivnostnejšega Stvarnika.

Ne vemo še pravega odgovora na vprašanje, kako je v notranjosti zemlje. Nekateri učenjaki trde, da je notranjščina tekoča, drugi spet dokazujejo, da je trda kot njena zunanja skorja. Tretji pa verujejo, da so v notranjosti sami plini. Kdo naj se spozna v teh tako različnih mnenjih? Po Italiji in tudi drugod je videti male hribe bele mase, katere kamenje strokovnjaki označijo kot produkt nekdanjih izbruhov ognjenikov. Tod povsod so nekoč bruhali ognjeniki ter bljuvali na zemljo tekočo lavo. V nji so plavale raztopljene rude, začela se je ohlajevati in zgoščevati in se naposled ohladila in strdila. Vse to pa je bilo davno, utihnilo je danes vulkansko grmenje, zemeljska notranjost se je pomirila, le vroči vodni vrelci in kupi belih kamenitih hribov pričajo o nekdanji revoluciji v zemeljski notranjosti.

Tako se domneva, da so gorovja kamenite priče davnih velikih izbruhov tekočih snovi v notranjosti zemlje, ki je zdaj tu in zdaj tam pod površino zemlje buknila in iskala prostosti, privzdigovala zemeljsko skorjo in se strjena umirila, drugod spet razlila po zemlji in tvorila vulkanska pogorja in ognjenike. Tako se domneva, da so se posamezni deli zemeljske površine dvigali v visoke planine, drugi deli pa se ponižali in tvorili doline, kotline in gorska sedla. V nižje doline je prodrla včasih voda in tvorila morja in jezera.

Kdor je kedaj hodil po dunajski nižini, se čudi nenavadni njeni ravnini. Pa so kopali okrog Dunaja in naleteli na okamenele živali in rastline. Kaj govori to čudno kamenje? Da je nekoč pred davnimi tisočletji bila vsa ravnina okoli Dunaja eno samo morje. Le tu in tam je molel iz morja kak otok. Morje je bilo polno živali in rastlin, voda je donašala z gorovij drevje in kamenje in ga nasedala na dnu morja. In ko je voda začela odtekati, je ostalo na dnu nebroj živega in mrtvega materijala, ki se je počasi spreminjal v apnenec, kamenje. Še danes se tu in tam v kamenju spozna obliko nekdanje rastline ali živali.

Ko so zašli iz pradomovine prvi ljudje v naše dele zemlje, so bili kaj preprosti. Neuki in nevešči niso imeli ne hiše ne doma. Hrano so jemali neposredno iz rok matere narave, bili so lovci in ribiči, obdani vsepovsod od sovražnikov in nepriateljev. Bili so reveži, dokler se niso domislili, da so segli po prvem orodju in prvem orožju — po kamnu. Začela se je prva doba človeštva: kamenita doba. S prvim orodjem in orožjem se prične tudi prvi napredek človeštva.

Še nekaj domnevajo učenjaki: tudi površina najbližjega nam sveta — lune — kaže odtise gorovij in dolin. Ni tod živega bitja in tudi ne zemlje, mehke in kipeče kot pri nas. Samo suho, krhko kamenje — zadnji ostanek že davno odmrle zvezde vesoljstva. Kot bi bil ta mrzli in trdi kamen nekak simbol smrti! ft.

Umetnost „šmuglanja". Stroge devizne odredbe, ki so jih v zadnjih letih izdale vse države, so pospešile iznajdljivost denarnih tihotapcev. Tako pripoveduje nek uradnik obmejne straže o tihotapstvu v zadnji dobi sledeče: Človek se mora čuditi iznajdljivosti tihotapcev. Stare zvijače, kakor: denar všiti v podlogo obleke, v ovratnico ali klobuk, porabljajo danes samo še začetniki. Premetenejši se poslužujejo danes skrivališč, ki jih odkrije samo vešče oko. V brzovlaku je uradnik končal pregled brez vsakega uspeha. Ko je zapuščal vagon, sliši, kako naroča žena možu: „Sedaj že lahko vržeš cigaro, ustnik spravi v žep. Dovolj je bilo smradu." Uradniku so se zdele besede sumljive, vrnil se je in videl, kako je gospod gledal v svoj dolgi ustnik. Dovolj! V ustniku so bile skriti trije velki bankovci. Ob drugi priliki je zadel uradnik pri pogledu ob steklenico kisle vode. Mož, ki je bil njen lastnik, je jo urno pobral in se opravičeval vsled svoje nerodnosti. Steklenico je porinil pod sedež. Ta naglica in vljudnost je vzbudila uradnikovo pozornost, začel se je zanimati za steklenico in pod listkom, na katerem je bil napisan izvor kisle vode, je našel zalepljena dva tisočaka. Neka učiteljica je svoj denar enostavno zalepila med dva lista potnega lista. Kontrola ni našla nič, šele uradniku, ki ga ji je vračal, se je zdela sumljiva njena tresoča roka, nakar je vzel potni list še enkrat in odkril dva bankovca v zalepljenih listih. Skrivališča so našli tudi že v šopkih rož, v urah, pipah, podpetnikih, v škatljicah vžigalic. Neki trgovec je potoval z obvezano roko, o kateri je pripovedoval, da je v gipsu. Eden uradnikov je bil preje pri saniteti in je pri pregledu opazil, da je nepravilno povezana. Poklicali so zdravnika, ki je odstranil obvezo, našli so zdravo roko in več tisočakov. Pa vse ni nič proti onemu tihotapcu, ki je skrival denar v svalčicah in te v drobnih pločevinastih okroglih škatljicah, katere je pred carinskim pregledom požiral. Šele po neki ovadbi so prišli na njegovo zvijačo.

Divje peteline pokončuje — kuga. Že dolgo se po raznih krajih Evrope opazuje, da se krči število divjih petelinov. In to celo tam, kjer so zanje najlepše in najugodnejše razmere. Zdi se, da je uganka končno razrešena. Že pred leti so v Berlinu opazili, da boleha v zoološkem vrtu več divjih petelinov in kokošk. Ugotovili so vnetje jeter in slepiča. Izkazalo se je, da je ta bolezen nalezljiva in je vidna na tem, da potemne goli deli glave teh ptičev. Iste znake so opazovali lani in predlanskim tudi pri divjih petelinih na Češkem. Tudi naši lovci že par let sem tožijo, da se krči število teh lepih ptičev, četudi jih nihče ne strelja. Morda je vzrok taisti?

Strogi profesor. Znani medicinski profesor Rudolf Virhov je bil pri skušnjah zelo strog s svojimi učenci. Nekoč je vprašal zdravniškega kandidata, katero zdravilo bi zapisal bolniku za to in to bolezen. Kandidat je povedal zdravilo. „Prav. Koliko tega zdravila bi dali bolniku?" — „Eno žlico, gospod profesor." Nato je komisija odšla na posvetovanje. Medtem se je kandidat spomnil, da je ena žlica tega zdravila preveč. Ves razburjen je planil v posvetovalnico k profesorju in zaklical: „Gospod profesor, znotil sem se. Le dve kapljici mu smem dati!" — „Obžalujem," je kratko odgovoril Virhov, „bolnik je že mrtev."

Zviti krojač. „Dragi gospod," je nagovoril neki krojač v Madridu svojega odjemalca, ki ga je srečal na cesti. „Kako morete nositi tako obleko? To je slaba reklama za mojo tvrdko. Pojdite z menoj! Zlikal jo vam bom in brezplačno osnažil, da bodo še vaši znanci cenili vašega krojača." Naročnik je rad sledil uslužnemu mojstru in se na tihem smejal njegovi postrežljivosti. Saj mu obleke še niti ni plačal! Ko je v delavnici odložil suknjo, telovnik in hlače, pa se nenadoma pojavijo stražniki in primejo nemarnega dolžnika. Moral je pred sodnika, ki mu je obljubil, da mu pošlje na dom eksekutorja in povrhu kaznuje z globo.

Če iščeš službo . . . Neki ameriški tovarnar je rabil stenografa. Na oglas je sprejel 500 prošeni. Te je uredil tako, da je odložil vse, ki so imele eno sledečih napak: poševno napisan naslov, slabo prilepljeno znamko, umazano kuverto, slabo pregiban papir, pravopisne napake, slab slog. Ostala so mu še tri pisma in poklical je pisce. Prvi je nosil zanemarjeno obleko, drugi ni imel negovanih rok, tretjega je tovarnar nastavil kot svojega stenografa.

Tudi nemščina. Kmetu je poginil konj in nabasal ga je na voz, da ga popelje k konjedercu. Grede ga sreča priljudni nemški sosed ter ga radovedno vpraša: „Na, wohin Bauer?" — Kmet: „Hin je hin, snoči je poginil." — Nemec: „Was?" — Kmet: „Ni bos ne, samo podkve so stare." — Nemec: „Bauer, du bist ein Esel?" — Kmet: „Kaj bom jezen? Hin je hin in ne pomaga nič." — Nemec: „Geh, fahre weiter." — Kmet: „Bajta pa ja vendar še ne bo hin zaraditega." (priobčuje Polde).

Lastnik: Pol. in gosp. društvo za Slovence na Koroškem v Celovcu. — Založnik, izdatelj in odgovorni urednik: Žinkovský Josip, typograf, Dunaj, X., Ettenreichgasse 6 Tiska Lidova tiskarna Ant. Machát in družba Dunaj, V., Margaretenplatz 7.